

**Пропозиції НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку
НАПрН України, щодо Стратегії інноваційного розвитку України**

- 1. Завдання щодо розбудови Національної інноваційної системи;**
  - 1.1. Пропозиції щодо законодавства про Національну інноваційну систему та її ключові елементи;**
  - 1.2. Шляхи вирішення завдань в законотворчій сфері;**
- 2. Вибір пріоритетних напрямів інноваційної діяльності;**
  - 2.1. Інформаційне суспільство як пріоритет інноваційного розвитку економіки України;**
- 3. Завдання щодо структури НІС;**
  - 3.1. Формування суб'єктивного складу та структурних зв'язків з НІС;**
  - 3.2. Підсистема «Інноваційна культура»;**
  - 3.3. Підсистема «Інформаційні технології, продукція та послуги».**

Науково-дослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України надає пропозиції щодо Стратегії інноваційного розвитку України, визначення структури Національної інноваційної системи та її ключових елементів і зв'язків між ними, з урахуванням и взаємоузгодженості і компліментарності промислової, науково-технічної та інноваційної політики України.

Підготовлені пропозиції НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України щодо Стратегії інноваційного розвитку України є відповіддю на Ваші листи (від 02.09.2016 р. №437 та № 438). У зв'язку з тим, що питання за листом вхідн. № 437 від 02.09.2016, пов'язані з формуванням підсистема «інноваційна культура», «інформаційні технології, продукція та послуги» розглянуті як підсистема Національної інноваційної системи, пропозицій щодо якої надані відповідно до листа вхідн. № 438 від 02.09.2016, тому відповіді об'єднанні.

1. Завдання щодо розбудови Національної інноваційної системи

Побудова інноваційної інфраструктури є ключовим завданням і стратегічним державним пріоритетом для України сьогодні. Саме перехід до

інноваційного розвитку на базі інноваційної платформи економіки дозволить Україні перейти від економіки споживання до економіки розвитку. На шляху вирішення цієї складної проблеми нашої державі потрібно буде вирішити низку завдань, які й зумовлять створення необхідних передумов для побудови економіки інноваційного типу. Такими завданнями є:

- а) забезпечення сталого економічного зростання;
- б) затвердження інноваційної моделі розвитку держави;
- в) соціальна переорієнтація економічної політики.

Вирішення цих завдань ґрунтується на розумінні концепції національних інноваційних систем (НІС). При цьому визначення «національна» тлумачиться як «державна» інноваційна система.

Національна інноваційна система — це, з одного боку, сукупність взаємопов'язаних організацій (структур), зайнятих виробництвом і комерційною реалізацією наукових знань і технологій у межах національних кордонів: малих і великих компаній, університетів, лабораторій, технопарків та інкубаторів; з іншого — комплекс інститутів правового, фінансового й соціального характеру, що забезпечують інноваційні процеси та спираються на національні звичаї, традиції, культурні та політичні особливості.

Крім поставлених завдань, орієнтирами для НІС є мета на напрямки функціонування.

Мета національної інноваційної системи — підвищення якості життя населення шляхом:

- створення додаткових робочих місць у сфері науки, виробництва й послуг;
- збільшення надходжень у бюджети різних рівнів унаслідок збільшення обсягів виробництва наукомісткої продукції та доходів населення;
- зростання освітнього рівня населення;
- розв'язання екологічних і соціальних проблем за рахунок використання новітніх технологій.

Основними напрямками формування національної інноваційної системи є:

- створення сприятливого економічного й правового середовища (сприятливого інноваційного клімату);
- формування інноваційної інфраструктури;
- удосконалення механізмів державного сприяння комерціалізації результатів наукових досліджень та експериментальних розробок.

1.1. Пропозиції щодо законодавства про Національну інноваційну систему та її ключові елементи

Перш за все для гармонійного та своєчасного розвитку Національної інноваційної системи необхідно комплексно підійти до законодавчого врегулювання відносин в інноваційній системі та її підсистемах. Створення Інноваційного Кодексу, який існує у багатьох країнах-учасниць ЄС, проект якого було розроблено і презентовано НДІ ПЗІР у 2012 році. Головним завданням, що генерувалися в проекті такого Кодексу були регулювання основних та найбільш важливих відносин у Національній інноваційній системі та самим сприяння її гармонійному розвитку.

Досягнення термінологічної відповідності основних термінів у сфері трансферу технологій в Україні до законодавства ЄС з урахуванням критеріїв, що висуваються Європейським Союзом (ЄС) до держав, які мають намір вступити до нього.

Запровадження комплексної підтримки інноваційної діяльності, що включаючи фінансові, кредитні, податкові механізми, розвиток інфраструктури, поглиблення кооперації наукових установ та підприємницького сектору держав ЄС зі здійснення інноваційних проектів.

Створення ефективного загальнодержавного механізму адаптації законодавства, в тому числі щодо перевірки чинних нормативно-правових актів, проектів законів України та інших нормативно-правових актів на предмет їх відповідності основним підходам, закладеним у ЄС та згідно у Стратегії .

Скасування будь-яких обмежень прав наукових установ та вищих навчальних закладів з використання коштів, що отримуються ними від підприємств, грантів від міжнародних організацій, що призведе до зупинення діяльності установ бюджетної сфері з впровадження нововведень, відмови підприємств, іноземних організацій укласти контракти з бюджетними установами, неможливості участі наукових установ та вищих навчальних закладів у науковій програмі Європейського Союзу «Горизонт 2020».

1.2. Шляхи вирішення завдань в законотворчій сфері

Для приведення нормативно-правової бази регулювання інноваційної діяльності у відповідність Стратегії інноваційного розвитку України з максимальним урахуванням положень, основних цілей та стандартів для країн ЄС, визначених у Стратегії «Європа-2020» необхідно:

1. Законодавчо затвердити пріоритетні напрямки науково-технічного та інноваційного розвитку України та механізм їх формування і реалізації, що запропоновані в проектах відповідних законів та розробити нову Державну програму прогнозування науково-технологічного розвитку України.

2. Розробити, законодавчо закріпити механізми стимулювання інвестицій у наукові дослідження і розробки, а також в сферу освіти, подібні до тих, які застосовуються в ЄС (вилучення з бази оподаткування підприємств і організацій коштів, витрачених на наукові дослідження і розробки або на підтримку навчальних закладів, прискорена амортизація наукових приладів та експериментального обладнання науково-дослідних установ та інноваційних підприємств тощо).

3. Затвердити процедуру розроблення та розгляду нової редакції Закону України «Про інноваційну діяльність», з регламентацією в ньому реальних механізмів стимулювання інноваційної діяльності виробничих підприємств і організацій, насамперед спрямованої на реалізацію визначених державою пріоритетних напрямів.

4. Розробити новий механізм визначення пріоритетів розвитку у науково-технічній та інноваційній сферах, закріпивши його у новій редакції Закону

України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» з урахування положень і напрямків Стратегії «Європа-2020».

2. Вибір пріоритетних напрямів інноваційної діяльності

Структура пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні зараз представлена таким чином:

- стратегічні національні пріоритети (строком на 20 років);
- середньострокові пріоритети загальнодержавного рівня;
- середньострокові пріоритети галузевого рівня;
- середньострокові пріоритети регіонального (в тому числі на підставі кластерного підходу) рівня.

Сенс такої ієрархії у тому, що для кожного її рівня має бути передбачений свій специфічний механізм реалізації. Але в законі «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» не відображено.

Кожен рівень вимагає відповідного йому обґрунтування, притаманного саме йому формулювання та механізму реалізації. Наприклад, для пріоритетів регіонального рівня важливо враховувати кластерний підхід.

Для першого рівня пріоритетів цілком прийнятні досить широкі узагальнюючі формулювання.

Для реалізації як науково-технологічних, так і інноваційних середньострокових пріоритетів загальнодержавного значення мають формуватися державні наукові та науково-технічні програми. Однак такі програми мають створюватися не автоматично за кожним з пріоритетів, а через конкурс програм. Після визначення середньострокових пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки (або інноваційної діяльності) ініціатори програм подають їхні обґрунтування, концепції та проекти самих програм на конкурс, і тільки ті з них, які доведуть свою потенційну результативність і відповідність встановленим критеріям, можуть претендувати на бюджетне фінансування. Інноваційні ж програми мають фінансуватися на паритетних засадах: держава надає не більше половини необхідних коштів, решту ж – зацікавлене виробниче підприємство.

2.1. Інформаційне суспільство як пріоритет інноваційного розвитку економіки України

Одним з флагманських напрямів Стратегії «Європа - 2020» визначений «Цифровий порядок денний для Європи». Одним із засобів реалізації цього напрямку розвитку служить європейська програма «Горизонт 2020» (2014-2020 рр.), що зосереджує фінансування R&D на трьох взаємодоповнюючих пріоритетах програми «Європа-2020»: 1) передова наука, 2) лідерство у промисловості; 3) суспільні виклики, в яких ІКТ відводиться провідна роль.

Реалізація Digital Agenda for Europe передбачається за агрегованими напрямами. Основні компоненти (принципи) ініціативи, які дозволять громадянам і підприємствам отримати максимальну віддачу від застосування ІКТ:

- I – цифровий єдиний ринок,
- II – сумісність і стандарти,
- III – довіра і безпека,
- IV – швидкий і надшвидкий доступ до Інтернет,
- V – дослідження та інновації,
- VI – зростання комп'ютерної грамотності, навичок і участі,
- VII – ІКТ-вигоди для ЄС.

Наведене свідчить, що доцільно розробити «Цифровий порядок денний для України» для усунення фрагментарного регулювання цієї сфери.

Інноваційна система формується з урахуванням об'єктивно заданих для певної країни чинників, зокрема її території, наявності природних і трудових ресурсів, особливостей історичного розвитку інститутів держави та форм підприємницької діяльності. Такі чинники є детермінантами щодо напрямку й швидкості еволюції інноваційної активності. Крім того, кожна НІС характеризується певною структурою та певним ступенем упорядкованості, що передбачає достатню стабільність інституційної взаємодії.

У кожній країні стратегія НІС визначається:

- державною макроекономічною політикою;

- нормативним правовим забезпеченням;
- формами прямого та непрямого державного регулювання;
- науково-технічним і промисловим потенціалом;
- станом внутрішніх ринків і ринків праці;
- історичними й культурними традиціями та особливостями

Основними елементами НІС є:

- генерація знань;
- освіта і професійна підготовка;
- виробництво продукції та послуг;
- інноваційна інфраструктура, в тому числі фінансове та інформаційне забезпечення;
- інноваційна культура: інформаційні технології, продукти та послуги.

Підсистема генерації знань — сукупність організацій, що виконують фундаментальні дослідження й розробки, а також прикладні дослідження.

Підсистема виробництва продукції та послуг — охоплює насамперед виробництво наукомісткої продукції, що здійснюється як великими корпораціями, так і малими та середніми підприємствами, що працюють у сфері наукомісткого бізнесу.

Підсистема інноваційної інфраструктури містить такі елементи: бізнес-інноваційні, телекомунікаційні й торгові мережі, технопарки, бізнес-інкубатори, інноваційно-технологічні центри, консалтингові фірми, фінансові структури тощо. Важливим з точки зору формування національної інноваційної системи є й з'ясування питання щодо формування інституціонального середовища, яке відбувається під впливом трьох груп чинників:

- законодавчих;
- організаційно-управлінських;
- економічних.

3. Завдання щодо структури НІС

Підсистема інноваційної інфраструктури, яка виконує функцію ресурсного забезпечення або сприяння реалізації інноваційних процесів. Перелік напрямків її функціонування, відповідно й спеціалізації суб'єктів господарювання, які до неї входять, може бути досить широким. Зокрема, інноваційна інфраструктура забезпечує фінансову, кадрову, інформаційну, консультаційну, правову та інші складові реалізації інноваційних проектів.

1. Затвердження моделі нової Національної мережі трансферу технологій та Центру інноваційних технологій.
2. Розроблення концепції нової національної мережі трансферу технологій.
3. Розроблення Центру інноваційних технологій.
4. Визначити строки реалізації, виконавців, етапів формування.

У межах національної інноваційної системи доцільно, на наш погляд, виокремлювати два блоки структурних утворень: по-перше, це конструктивні, базові елементи, які становлять каркас системи та зумовлюють виконання нею її основних властивостей, і, по-друге, функціональні зв'язки: внутрішні, які забезпечують взаємодію всіх елементів системи та об'єднують їх у цілісне утворення за певним функціональним призначенням, та зовнішні, що опосередковують взаємодію системи із зовнішнім оточенням та об'єднують її з іншими утвореннями в систему вищого порядку.

3.1. Формування суб'єктивного складу та структурних зв'язків з НІС

Інституціональні перетворення мають бути спрямовані передусім на розвиток високотехнологічних виробництв у галузях промисловості за рахунок:

- об'єднання вузькоспеціалізованих наукових і проектних організацій, що здійснюють наукові дослідження та розробки в інтересах переважно одного замовника, в єдину науково-промислову структуру;
- утворення центрів науки і високих технологій на основі великих наукових установ — лідерів у відповідних сферах науки й техніки;

– реструктуризації частини галузевих науково-дослідних та проектних інститутів в інжинірингові фірми з розвиненою фінансово-економічною, маркетинговою та комерційною інфраструктурою;

– формування спільно з вищими навчальними закладами інноваційно-технологічних центрів, інноваційно-промислових комплексів, технологічних і наукових парків, зорієнтованих на виробництво й реалізацію наукомісткої продукції із залученням національних та іноземних інвестицій і використанням національної й зарубіжної торгової мережі;

– створення інфраструктури малого бізнесу для обслуговування програм з реалізації високих технологій, а також створення базових регіональних і міжрегіональних інноваційно-технологічних центрів передавання технологій для забезпечення зв'язку малих підприємств із великим виробництвом;

– розвиток інформаційної мережі для інноваційної та інвестиційної діяльності, на ґрунті якої потрібно створити систему експертизи технологій і «ноу-хау» стосовно патентної чистоти й конкурентоспроможності;

– зовнішньоекономічної підтримки, що передбачає створення умов для формування спільних з іноземними партнерами підприємств із випуску вітчизняної наукомісткої продукції та її реалізації на внутрішньому й зовнішньому ринках, забезпечення реклами за кордоном, удосконалення виставково-ярмаркової діяльності, входження в міжнародні інформаційні системи для обміну інформацією стосовно високих технологій;

– створення регіональних венчурних інноваційних фондів; розвиток інформаційної інфраструктури, підтримка мережі науково-технічних бібліотек, сприяння інноваційним організаціям у доступі до інформаційних мереж та баз даних.

Брак послідовності у процесі інституціональних реформ в Україні призвів до певної втрати керованості соціально-економічними процесами під час переходу до ринкової економіки. Потрібні системні інституціональні зміни в науково-технологічній галузі, що має стати підвалиною прискореного

інноваційного розвитку економіки в середньостроковій перспективі, складність якої зумовлена обмеженням ресурсів для посилення інноваційного потенціалу, модернізації науково-технологічної та виробничої бази її структурної перебудови економіки.

3.2. Підсистема «Інформаційні технології, продукція та послуги»

Доцільним є включення до складу підсистеми «Інноваційна інфраструктура» підсистеми «Інформаційні технології, продукція та послуги».

Інформаційні продукти – сукупність даних, підготовлена виробником для подальшого поширення в речовій, документальній або електронній формі в якості товару чи послуг з урахуванням рівня інформаційних потреб та законів інформаційного ринку, інформаційної культури, виробництва і споживання в умовах глобального інформаційного суспільства.

Інформаційні технології – сукупність методів, виробничих і програмно-технологічних засобів, об'єднаних у технологічний ланцюг, що забезпечує збір, зберігання, обробку, консолідацію і поширення інформації для зниження трудомісткості процесів використання інформаційних ресурсів, підвищення їх надійності та оперативності, а також технології, для реалізації яких використовуються останні досягнення в області розвитку засобів інформатизації суспільства, в тому числі – електронна обчислювальна техніка, інформаційно-телекомунікаційні системи, методи штучного інтелекту.

Одним із елементів цієї підсистеми є Grid-технології. Останнім часом лише починає зростати популярність Grid-технологій, запровадження яких в Україні почалося ще у середині 2000-х років із розпорядження Президії НАН України від 25.04.2006 року № 249 «Про затвердження концепції програми впровадження Grid-технологій та створення кластерів». Вони були розповсюджені завдяки реалізації Державної цільової науково-технічної програми впровадження і застосування грід-технологій на 2009 – 2013 роки та Цільової комплексної програми наукових досліджень НАН України «Грід-інфраструктура і грід-технології для наукових і науково-прикладних

застосувань», затвердженої Постановою Президії НАН України від 11 грудня 2013 року № 164-а, що розрахована на 2014 – 2018 роки.

Однак, варто зауважити, що визнання дієвості та зручності застосування Grid-технологій відбувається не системно, епізодично. Слід зауважити, що останнім часом поняття «грід-технологій» все частіше зустрічається у національному законодавстві. Так, у новому Законі України «Про наукову та науково-технічну діяльність» грід визначається як частина дослідницької інфраструктури. У Постанові ВРУ «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Про стан та законодавче забезпечення розвитку науки та науково-технічної сфери держави» визнано функціональну перевагу використання Grid-технологій. зокрема, заважується, що «у середині 2012 року Україна ввійшла до першої десятки країн Європи за кількістю інтернет-користувачів, доступ до всесвітньої павутини мають близько 15 мільйонів українців. Створено національну GRID-інфраструктуру, яка інтегрована з європейською і активно працює над вирішенням надскладних задач сучасної фізики, хімії та біології».

У зв'язку з цим пропонуємо до підсистеми «інформаційні технології, продукція та послуги» включити категорію «Grid-технології» та визначити її як інформаційно-комунікаційні технології розподілених обчислень, що знаходять своє вираження як об'єднання ресурсів у комп'ютерну інфраструктуру нового виду (Grid-інфраструктуру) з метою забезпечення проведення мета-обчислень та зберігання величезних обсягів даних. Grid-технології глобально інтегрують інформаційні та обчислювальні ресурси на основі мережевих технологій, спеціального програмного забезпечення проміжного рівня (між базовим і прикладним програмним забезпеченням, англ. «middleware») та набору стандартизованих служб для стабільного спільного доступу і використання географічно розподілених інформаційних та обчислювальних ресурсів (окремих комп'ютерів, кластерів, сховищ інформації й мереж)».

Основними заходами щодо правового та інформаційного забезпечення, популяризації науки та інновацій, освіти впродовж життя, на нашу думку, є:

1. Забезпечення інноваційної спрямованості системи науки шляхом:

- підвищення рівня технічного та програмного забезпечення наукових установ;
- широкого запровадження цифрових технологій у всі напрямки наукової діяльності установ науки і освіти;
- активізація науково-технічної та інноваційної діяльності наукових установ та збільшення обсягу її бюджетного фінансування.

2. Підвищення результативності вітчизняного сектору наукових досліджень і розробок з метою посилення його ролі у забезпеченні інноваційного розвитку національної економіки шляхом:

- інтеграції вітчизняного сектору наукових досліджень і розробок до світових інноваційних систем, у тому числі європейських;
- сприяння розвитку міжнародного партнерства у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності;
- створення сумісних з провідними навчальними і науковими закордонними установами сумісних підприємств;
- збільшення частки наукових та науково-технічних досліджень, спрямованих на створення нових видів інноваційної продукції;
- орієнтації національних товаровиробників на створення високотехнологічної конкурентоспроможної та екологічно чистої продукції;
- врахування кон'юнктури світового ринку під час визначення пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності в Україні.

3. Забезпечення розширеного відтворення знань на основі інтеграції діяльності вищих навчальних закладів, академічних та галузевих наукових установ шляхом:

- підвищення рівня ресурсозабезпеченості державного сектору наукових досліджень і розробок;
- концентрації ресурсів на пріоритетних напрямках розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності, створенні умов для організації високотехнологічного виробництва в Україні;

- посилення взаємодії освіти та науки, створення наукових дослідницьких центрів на базі провідних наукових установ, за участі вищих навчальних закладів;

- стимулювання процесу підвищення кваліфікації, розвиток системи дистанційного навчання у напрямі розвитку інноваційної інфраструктури. Надання пріоритетів в перепідготовці, підвищенні кваліфікації науковців та їх здійснення науковими установами;

- створення умов для розвитку відкритих систем дистанційного навчання з різних напрямків і рівнів підготовки;

4. Забезпечення розвитку системи фінансово-кредитної підтримки реалізації конкурентоспроможних науково-технічних та інноваційних програм і проектів шляхом:

- забезпечення розвитку мережі спеціалізованих небанківських інноваційних фінансово-кредитних установ, їх ефективної діяльності та розширення прав зазначених установ на участь у створенні корпоративних інвестиційних фондів;

- упровадження механізму страхування ризиків під час реалізації високотехнологічних інноваційних проектів;

- створення умов для інвестування венчурного капіталу у високотехнологічні інноваційні проекти;

- упровадження механізму надання на конкурсній основі грантової підтримки вченим та утворюваним ними малим інноваційним підприємствам за рахунок державних та інших коштів, а також сприяння міжнародному науково-технічному співробітництву, в рамках якого надається така підтримка;

- створення незалежного фонду наукових досліджень, із якого на основі чесних, прозорих конкурсів будуть виділятися кошти (гранти) на наукові дослідження;

- сприяння орієнтації інноваційних структур на підтримку малого та середнього підприємництва.

5. Забезпечення розвитку виробничо-технологічної інноваційної інфраструктури шляхом:

- створення фінансово-економічних стимулів розвитку наукових парків на базі наукових установ, технологічних парків, технополісів та інноваційних структур інших типів;
- розробка державного механізму стимулювання підприємств різної форми власності до виділення коштів на наукові дослідження;
- підвищення ефективності діяльності регіональних центрів інноваційного розвитку.

6. Забезпечення розвитку ефективної інформаційно-аналітичної та експертно-консалтингової інфраструктури інноваційної діяльності шляхом:

- реформування державної системи науково-технічної інформації, її прозорість, встановлення можливості доступу до інформації юридичних та фізичних осіб через Інтернет;
- проведення центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки систематичних прогностно-аналітичних та стратегічних маркетингових досліджень науково-технологічного та інноваційного розвитку з метою визначення пріоритетних напрямів розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності, переліку критичних технологій, передбачивши участь суб'єктів господарювання у таких процесах.

7. Створення умов для трансферу технологій та підвищення ефективності охорони прав інтелектуальної власності шляхом:

- формування та забезпечення розвитку ефективної системи капіталізації результатів інтелектуальної діяльності;
- впровадження на законодавчому рівні ефективного механізму функціонування національної системи трансферу технологій.

8. Ключовим завданням в напрямку розвитку кадрового потенціалу науки є подолання глибокого розриву, який склався між наукою України і розвинутими країнами в умовах оплати праці і вимогах до системи формування кадрового потенціалу науки. Рівень оплати праці науковців в Україні

залишається найнижчим серед європейських країн. Ведення державної підтримки науковців та наукових досліджень для оприлюднення наукових результатів у вітчизняних та зарубіжних наукових журналах з високим імпаکت-фактором.

9. Входування у світові мережі трансферу технологій.

10. Створення правового забезпечення захисту прав споживачів інноваційної продукції.

3.3. Підсистема «Інноваційна культура»

Однією із її складових є підсистема інноваційного посередництва, яка забезпечує просування розробок від їх розробників до реципієнтів інноваційних продуктів. Функціонування цієї підсистеми спрямовано на поєднання попиту та пропозиції на нові розробки, інноваційні продукти.

Пропонуємо до складу підсистеми «Інноваційна інфраструктура» включити підсистему інноваційної культури, яка є інтегративним ступенем реалізації соціальних очікувань суспільства від нововведень. Вона виступає також як рушійна сила діяльності певного суб'єкта по розробці, освоєнню та використанню новацій у суспільстві. Вважаємо доцільним визначити інноваційну культуру – як соціальну якість суб'єкта інноваційної діяльності, що відтворює ступінь опанування ним нововведень у певній соціальній системі.

Пропозиції щодо зв'язків між ключовими елементами забезпечення взаємоузгодженості і компліментарності промислової, науково-технічної та інноваційної політики та основі регіонального в тому числі кластерного підходів

Розширення меж фінансової спроможності територіальних громад та їх органів необхідно розширити перелік послуг, забезпечення яких може бути передано безпосередньо органам місцевого самоврядування, розробити низку програм інноваційного розвитку регіонів, що мають передбачати вигідні умови для інвестування у вказаний сектор, та запобігти втраті вже існуючих активів. Подібні програми повинні закріплюватися на загальнодержавному рівні, отримувати максимально високий пріоритет розвитку, фактично ставати

курсом держави на окремий період часу, оскільки їх впровадження є ресурсоємним та потребує їх контрольованого використання.

Запровадження в рамках місцевих бюджетів спеціальних фондів, які будуть призначені винятково для акумулювання коштів, що в подальшому використовуватимуться для фінансування стратегічних інновацій в рамках діяльності комунальних підприємств та приватних підприємницьких структур через механізми регіональних та місцевих програм інноваційного розвитку. Такі фонди можуть додатково розподілятися за галузевим принципом і забезпечувати фінансування інноваційних проектів в різних галузях економіки.

Для забезпечення ефективного формування та наповнення таких фондів органи місцевого самоврядування можуть залучати інвесторів в рамках публічно-приватного партнерства. Не лише місцева влада заінтересована в реалізації інновацій на відповідній території, а й великий бізнес, для якого місцевий інноваційний потенціал є одним з ключових факторів подальшого стратегічного розвитку та збереження ринкових позицій.

З метою сприяння органам місцевого самоврядування у вирішенні питань залучення інвестицій та врегулювання умов, порядку та форм співробітництва між приватними інвесторами та територіальними громадами в Україні було запроваджено правове регулювання публічно-приватного партнерства. Базовим нормативним актом з цього питання є Закон України «Про державно-приватне партнерство», відповідно до положень якого (ч.1 ст.1) державно-приватне партнерство (ДПП) – співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами. Метою такого партнерства є підвищення техніко-економічних показників використання майна публічного партнера (держави, АРК та/або територіальних громад) на основі його передачі

приватному партнерові на тривалий строк та з покладенням на приватного партнера фінансово-інвестиційних та соціальних зобов'язань.

Проте цей акт не здатен вирішити проблемні питання публічно-приватного партнерства на рівні територіальних громад, зокрема через: а) відсутність єдиних методологічних підходів до врегулювання особливостей здійснення публічно-приватного партнерства (методології та методики проведення аналізу ефективності такого партнерства, проведення конкурсу з відбору приватного партнера тощо); б) неврегульованість порядку реалізації багатосторонніх проектів публічно-приватного партнерства, коли учасником, окрім приватного партнера та територіальної громади, виступає також держава або АРК, або інші територіальні громади та ін. Нажаль на даний час в Україні жодного проекту ДПП у розумінні цього Закону не було реалізовано.

Крім залучення інвестицій в рамках публічно-приватного партнерства необхідно забезпечити умови та реальні можливості доступу до ринку запозичень органами місцевого самоврядування. Очевидно, що саме обмежений доступ місцевих бюджетів до ринку запозичень перешкоджає залученню дешевих кредитних ресурсів на фінансування реалізації інфраструктурних, у тому числі інноваційних, проектів, що потребують значних інвестицій. Ця проблема потребує чіткого законодавчого врегулювання. Відтак може і повинна бути вирішена шляхом тісної співпраці органів місцевого самоврядування, Верховної Ради та Міністерства фінансів України.

Особливого значення для популяризації та ефективного впровадження інновацій на місцевому рівні має стимулювання створення та підтримка діяльності інноваційних підприємств малого та середнього бізнесу. Саме вони є генераторами основних інноваційних ідей та конкурентоспроможних рішень, які є доступними для більшості підприємств та населення, що створює додатковий соціальний ефект на місцевому рівні у формі підвищення ефективності виробництва і обслуговування населення та підвищення загального рівня його життя.

У свою чергу звернення до кращих зарубіжних практик місцевого інноваційного розвитку дозволяє стверджувати, що органи місцевого самоврядування посідають чільне місце в системі інноваційних відносин, беруть активну участь у стимулюванні інноваційної діяльності, підвищенні рівня здійснення відповідних публічно-управлінських завдань та функцій, якості надаваних публічних послуг, рівня життя населення місцевості, регіону, тим самим впливаючи на загальнодержавний інноваційний розвиток.

Необхідним є проведення уніфікації істотних умов договорів про трансфер технологій, тим більш що певні напрацювання щодо цього питання в доктрині вже існують. Так, пропонується відносити до істотних умов договорів про трансфер технологій, зокрема, опис технології, передача прав на яку здійснюється, перелік складових технології, що передаються; строки дії документів, що посвідчують виключні майнові права на результати інтелектуальної діяльності; строки, місце та спосіб передачі технології; вид прав, які передаються (надаються) за договором, їх обсяг (визначається видом договору – ліцензійний або договір про відчуження виключних майнових прав інтелектуальної власності); ціна технології чи розмір плати за її використання (у випадках оплатного передання (надання) майнових прав інтелектуальної власності на технологію); розмір, порядок та умови виплати винагороди за використання технології, а також вид виплат. А для договорів про передачу технологій, які були створені за рахунок державних коштів - план реалізації технології, який забезпечує її практичне застосування (впровадження), та порядок і строки надання звітності про виконання такого плану.

Удосконалення процедури погодження укладення договорів про трансфер технологій, створених або придбаних за бюджетні кошти, які передаються юридичним особам, що зареєстровані в інших країнах, або фізичним особам-іноземцям або особам без громадянства.